

Գարաթւական Լուրեր

ԲՈՎԱՆԻՆԻՍՏՆԵՐ

ՎԻՔՆԵՆ. ՎԵՐՔԻՆ ԳԵՎՔԻՐԻ: Իտալիայի լուրերը: Իտալացիացի նաւասարդիք թրեւտի ստեղծ: Գաւառներուն լուրերը:
 ՍԿՈՒԼԸ ՈՒ ԴԵՍՊՈՒՍ: Դեռապարտ մէջ ստատիկ շքաթախիւն ու կտորած մէջ կ'ըլլայ:
 ՀՈՒՈՒՐՆԵՐ ՏԻՒՈՒԹՅՈՒՆ: Ո. Քահանայարեւոյն փրկանք:
 ԴԵՐՔԵՆԱՆ: Արդարեւ ժողովրդ կը բողոքէ: Գաւառիկի մէջ հասարակարգութեան հաստատել կ'ուզուի:
 ՊԻՍԻՆԵՐ: Պերսիան մէջ շիւթաթիւն մը կ'ըլլայ: Արդարեւ ժողովրդ կը բողոքէ: Փոքիկն զաւարտ:
 ԳԵՂՂՂՂ: Չմտապան լուրեր:
 ԴԵՍՊՈՒՍ: Ընդհանուր շքաթախիւն լուրեր:
 ՍԿՈՒԼԸ: Վերջին շիւթաթիւնները:
 ՈՒՍՈՒՍՈՒՆԱԿ: ԱԶԻՐՈՒՆ ՏԵՂԵՎՈՒԹՅՈՒՆ: Ընդհանուր զարթոյն թաղապարտի շքաթախիւն լուրերը:

առիւրէն որ իր բարի ժողովրդեան տուած յայտարարութիւնը կամ հրահրատիկը տեղափոխեալ մանկ մայրաքաղաքներուն մէջ հրատարակելու անպատեհը լինի լինի ու լինի հրատարակելու օրինակը կը գնենք:
 Սերբիան սեպտեմբեր 15-ին Վարշապայի մէջ տարւած պատմագիր որոշակի կարեւոր է յուսով մտախոհեմա ծառայողի պատշաճ կը համարուի: Արտաքին կողմէն ու ստորին պարտաւորութեան խտրութեամբ յարաբերուելու ու արգելի պահանջներու իրենց մէջ յարաբերուելու օրինակը որ մեզի հետ յարաբերուելու մէջ խորհելի: Աւստի մեզի ու յայտարարութիւնը լինի լինի պայ համարեցայ: Գերակի մէջ հրատարակելու համար արդէն Իրանի կառավարին յանձնելի: Երկուսն Սերբիայի փոխարկուելու ալ հին հրատարակելու համար երկուսն էլ հին լինի ու կը յանձնուի որ նոյնը որքէն տեղափոխուելու մէջ ալ հրատարակուի:
 Թեղապարտ, 21 Մայիս 1848.

ՎԵՆԵՆԱ, 29 ՄԵՅԻՍԻ

ԿԱՅՈՒՆ, կայսրուհին ու բոլոր կայսերական տան շահագործութեանը վրայ առ լուրերը հասան: Ընդհանուր լինի իրենց տան ժամը Կին Ինսպրուք համար են: Բարտարը մը յառաջ յանկարծ քաղքին մէջ, ուր որ ամենին Վիեննա եղած դեպքերը չեն զիտեր, կայսեր գաւառեան լուրը փայլակի մը պէտարածուեցաւ: Կէն լայնիկի մէջ լուրը քաղաքը միջնացաւ, տներուն պատահանները լուսաւորուեցան, ժողովուրդը կայսերական պարտաւորութիւն հրատարակելու վրայ կ'ըլլայ բարեւոյ: Ընդհանուր քաղքին կայսրը ընդունելու: համար ընդհանուր ու կերպներով դէպ ի Բիւլաւ սկսան լինի ալ, հին կարգին ձեռքը քակեցին, ու իրենք աւրախանեան աղտոտութեամբ կառքը քաղքին բերին պաշտին առջեւ, ուր երկրին կառավարը, Երեւելը հրամանատար զորապետը, բոլոր զինուորականներն ու այլապէս պահապանները մեծ յարգութեամբ կայսրն ու բոլոր կայսերական ընտանիքը ընդունեցան: — Երկրորդ օրը անոնք 20-ին կը լինի Կրանտին կամը երկրին կառավարը առ յայտարարութիւնը տուաւ:

Կերպերը ու փորագրութիւնը: Կ'ենտախտ կայսրը ինչի հրաման տուաւ ձեռք ինկոնքներու, որ ինք Մայիսի 15-ին պատահած շարժումը դեպքին պատճառաւ պատշաճ սեպեց որ իր կայսերական բաղարը թողու, ու մեր քովը գայ, իր հաւատարիմ Կերպերներուն քովը, որոնք արտաքին յուսուցած ընդունելութիւնը երկրին սահմանէն մինչեւ հազարը շատ ուրախացուցած ու շարժած է:

Կ'եր առ քաղ մտախոհեմա սիրտին ու հաւատարմութեանը ցոյց մեծախառ կայսեր հայրանքին օրին շատ սխալութիւն եղաւ, առ սիրտն ու հաւատարմութեանը վրայ ինքը արգէն շատ պատահարներուն մէջ գտահ է:

Պաշտօնեաներուն կորուստը կայսեր պատգամաւոր իրկուած տնայինը ցոյց ու Վիեննա կամը կայսրը տնայինն ու հետը խօսելէն ետքը անոնք 24-ին ինսպրուքէն Վիեննա դարձան, ու կայսր ինկոնք տուած հրամանները բերին պաշտօնեաներուն յանձնելի: Ընդհանուրներուն մէջ ներքին գործը պաշտօնեանցին պաշտած էր, որով կայսրը կը պա-

ՓԵՐՏԻՆՆԱՅԻՆ Մ. Զ. ՅԱՆՏԵՐԱՐՈՒՄԻՆ ԵՒ ԶԻՂՈՒՄԻՆՈՒՄԻՆ

Մայիսի 15-ին երանգներն մեծ արտաճեցաւ ինկոնք որ անկողնային ինչի ուր կ'ըլլայ մը, անարժեքին հրատարակուած անհեղինակ լինի: Ընդհանուր հրատարակութեան խտրութեամբ յարաբերուելու ու արգելի պահանջներու իրենց մէջ յարաբերուելու օրինակը որ մեզի հետ յարաբերուելու մէջ խորհելի: Աւստի մեզի ու յայտարարութիւնը լինի լինի պայ համարեցայ: Գերակի մէջ հրատարակելու համար արդէն Իրանի կառավարին յանձնելի: Երկուսն Սերբիայի փոխարկուելու ալ հին հրատարակելու համար երկուսն էլ հին լինի ու կը յանձնուի որ նոյնը որքէն տեղափոխուելու մէջ ալ հրատարակուի:
 Թեղապարտ, 21 Մայիս 1848.

Մայիսի մի ժողովրդեան լուրը շնորհներն ու անոնք ընտանիք Կ'ենտախտ կայսրը ինչի հրաման տուաւ ձեռք ինկոնքներու, որ ինք Մայիսի 15-ին պատահած շարժումը դեպքին պատճառաւ պատշաճ սեպեց որ իր կայսերական բաղարը թողու, ու մեր քովը գայ, իր հաւատարիմ Կերպերներուն քովը, որոնք արտաքին յուսուցած ընդունելութիւնը երկրին սահմանէն մինչեւ հազարը շատ ուրախացուցած ու շարժած է:

Մայիսի մի ժողովրդեան լուրը շնորհներն ու անոնք ընտանիք Կ'ենտախտ կայսրը ինչի հրաման տուաւ ձեռք ինկոնքներու, որ ինք Մայիսի 15-ին պատահած շարժումը դեպքին պատճառաւ պատշաճ սեպեց որ իր կայսերական բաղարը թողու, ու մեր քովը գայ, իր հաւատարիմ Կերպերներուն քովը, որոնք արտաքին յուսուցած ընդունելութիւնը երկրին սահմանէն մինչեւ հազարը շատ ուրախացուցած ու շարժած է:

Մայիսի մի ժողովրդեան լուրը շնորհներն ու անոնք ընտանիք Կ'ենտախտ կայսրը ինչի հրաման տուաւ ձեռք ինկոնքներու, որ ինք Մայիսի 15-ին պատահած շարժումը դեպքին պատճառաւ պատշաճ սեպեց որ իր կայսերական բաղարը թողու, ու մեր քովը գայ, իր հաւատարիմ Կերպերներուն քովը, որոնք արտաքին յուսուցած ընդունելութիւնը երկրին սահմանէն մինչեւ հազարը շատ ուրախացուցած ու շարժած է:

Պաշտօնեաները կայսեր առ յայտարարութիւնը հրատարակելին, եւ որովհետեւ կը խօսուէր որ իր քովը պատահականաւ պաշտօնեանց մը քաղքանոյն, ուստի ամենուր օրին հանդարտութեան համար պաշտօնեանց իրենց մէջէն վաճառակոնքութեան պաշտօնեան ծախճի սեպեց ինսպրուք կայսեր քովը ինկոնքին, որ իրեն քով պատահականաւ պաշտօնեանց մը յանուի, ու սապ խորհրդագրանելու վրան աղեղութիւն մը չունենան:

Կայսեր յայտարարութիւնը (որն որ այնչտի սիրով շնորհակցու) Վիեննա հրատարակուելէն ետքը պաշտօնեաներուն ժողովրդը սկսաւ քաղքը աւելի ևս հանդարտեցնելու համար կորագործութիւնները ինչի, իրեն կամը տուածին յայտարարութիւններով ժողովրդեան ինկոնք: Ինչ հասարակ ժողովուրդը, ինչ այլապէս պահապանները եւ ինչ ուսանողները (որոնք արտաքին) կառավարութեան հետ արտաքին կապուած մտք հրամանները սիրով կ'ընդունէին, ու ամեն մարդ կ'ուրախանայ որ խաղաղութիւնը նորին հաստատուեցաւ միջարարքին մէջ, ու քիչ մը ետքը կայսրն ալ կը սեռնին իրենց մէջը: Կայսր առ խաղաղութիւնը երկայն շառուից, որուն զինուոր պատմաւ կը պաշտօնեաներուն մէջ հրամանը, որ ստեղծող մեզի ու խոսողութիւնն պատմաւ: Պաշտօնեաները անոնք 20-ին որոշեցին որ ուսանողներուն կամ ակադեմիկոն լինիներ լուծուի, եւ ուսանողը զինքնին վար լինուի: Կ'անգեղազ զոյղ կամը Թյուրքաւանով առանձին թուրք մը հանեց, որուն մէջ ուսանողներուն լինիներ կը լուծէր, այլ արդէն պահապաններուն հետ միանայ: հրաման կու տար, ու միանալ չուզողներէն 24 ժամու մէջ զէնքերնին եւ կը պահանջէր:

Ընդհանուր լինի ուսանողները եւ ինչ քաղաքայինները բարկութեան շարժեց: Կաղաքը որ անոնք 18-ին ետքը խաղաղութեան օրինակ էր, խոսողութեան ու ազնիք բոյն եղաւ: Կաղաքային զինուորներն ու ազգային պահապանները, որոնք շատ մեծ ինսպրուք ուսանողներուն կողմէն, այլուայ ինկոնքով իրենց կամը յայտարարեցին, որ ուսանողաց գունդը չեն ուղեր որ լուծուի: 20-ին ստաւանց կանուխ կայսերական զորքը քաղքին զոնները առած էր, ժամը 7-ին Կորթուայ կամը ակադեմիկոն լինիներ հրամանատարը, Կ'անգեղազ զոյղ կամը կառավարութեան գրուի, ու Կարաման քաղքին հրամանատարը համարարանն եկան, ու հին կող ուսանողներուն հրաման տուին որ զէնքերնին թողու ու գնդերնին շրջին: Կ'անոնք ստաւակ դէմ գարնոն, սկսան պառալ կոնկուրտուի, սպառնալիքները լինի, որով ստիպուեցան գործ երկու: Դասը 24-ին մեծ զինուորները եկան համարարանը պաշտօնեցին, բայց արգէն ուսանողները ստիպան զին վաղած գործուորները ոտը հանած էին, քաղաքը արգէն աղապէս պահապաններով ու քաղաքայիններով լինուած էր: Ընդհանուր լինիները զինուորները համարարանն եւ քաղքը տուին, որ

էջրայ ինչ ստասիկ մէջ շփոթած ինչն մ'ընէ: Կ'անի
 դեռ իստիւթիւնը շատցաւ, որովհետեւ անոր
 մասին կ'ընկերակարէր, որովհետեւ անին կոյ-
 մանն քաղաք մտնեցին: Իստիւթիւնը շատ
 դուր կ'արեցին ներս մտան: Եւ իստիւթիւն
 մէջ մէկ քաղաքացի մը վերաբերեցաւ, ժող-
 վարդը կատարեցաւ, Պասանը, պատմեց սկսաւ պո-
 սալ, ու մէկ վայրկեան մէջ համարապահին բո-
 վերը պատմեցները բարձրացան: Եւ մէկ կողմանէ
 գեղերի կանչելու իմբա կ'եր կը հնչեին, յարձակ-
 ման զանգակներ կը զարնուէին ու զարմանալի բան
 մըն էր տեսնելը որ մարդիկ, կանաչը, տղաք որսա-
 նէշներ կը շինեին, ու տեսնուի գտնիկները
 քարեր կը ժողովէին, ամէն մէկ սան բերդ մը եղած
 էր: Այսպէս շատ ցորը ուսանողաց կողմանկեցնե-
 լուն դեմ՝ քաղաքին մէջի ճամբաները բռնեցին,
 բայց մեկտեղեցան համեմատութեամբ շատ քիչ: Եւ
 ընտրով՝ բան մը չէին կրնար ընել:

Իստիւթիւնը, աղային պահպաններն ու ու-
 սանդները քիչ աստի մէջ բոլոր քաղաքին փո-
 ղանդակները քարերը հանեցին, ու բարձր պատմեցներ
 շինեցին, քաղաքին դռներն ու ասիւն: Պատմեա-
 ներու ժողովը անտեսով որ իր քիչուրը դիմաու-
 լով ոչնչացի բազմ: ինչն զէմ՝ չըկրնար կոչել ժամը
 12ին հարկադրեցաւ հրամանը ետ կանչել, ուսա-
 նալներուն լեզուները անտեսին սկսաւ պահել: Բայց
 ժողովուրդը ասով բո՛հ չեղաւ, սկսան լսել ինչ
 մեղի խորհուրդին եղած է, մեր ձեռքն սահմա-
 նադրութեանն յարաբերել կ'ուզին, եւ կը փոխ-
 նային որ կատարուի ինչ որ քանի ցորը բերելով
 գեղերը պիտի որ զսպ, անոր համար կ'ու զէին որ
 ցորը եւ քաղաքի պատմութիւնը ժամը 2ին
 զորքը զորանցները քաղաք: բայց ժողովուրդը
 ասով ալ համարապահեցաւ, պատմեցները չէ թէ
 միայն չքակել, այլ նաեւ աւելի եւս աւելցուց-
 թէ կողմանէ մէկ կողմը անտարբար ինչն կ'արին
 չեղաւ: Համարապահին դրան փայ գրաւած էր.
 «Կ'ուզեմ որ ցորը 2½ ժամու մէջ քաղաքը թո-
 ղու, Ապրիլի 15ին ընդունաներնիս պատմեա-
 ներն աղահամարներն, պայտը 8 որուն մէջ
 Ախենու գտնուց, ու ասիկց յատու պատմեցները
 չքակուին: Եւ որովհետեւ իստիւթիւնը պէտք է որ
 Ախենու ըլլայ, ու ցորը սահմանադրութեան
 փայ երդուաւ, Դասը 5ին ետքը պատմեցները
 միտքեակ կը շինուէին, ասանկ տեսնց միտքե-
 գեղերուն ժամը 10:

Կէս դիշերանց մէկ արդարեւ ու լայնասուն մըն
 է բոլոր քաղաքին մէջ փրկում: Ժողովուրդը քաղ-
 քին ու արտարձաններուն մէջ սկսաւ պոսալ որ
 2օրը հասաւ, քաղաքը, զէնք աւել, բոլոր քաղ-
 քին զանկալները կը գտնեին, ամէն մարդ զէնքի
 փաղց, ամէնքը քաղաք ժողովուրդն, որ քաղաքը
 պաշտպանեն, քաղաքին ու արտարձաններուն անե-
 լը բոլոր յուսադրեցան, բայց քիչ մը ետքը ինչ
 ցուցաւ, որ պարտաւ ընէ: Եւ ինչ:

Կիչերը ասանկ անցնելէն ետքը աստուանց քա-
 ղաքը հանդարտ էր: պաշտպանները ոչնչաց-
 թէ զէնքը ժողովուրդը ուղեցին համարել որ չփոխ-
 նան, իրենք զորը բերելու ու արին ընելու միտք
 չուէին, անոցս 15ին արտարձանները ետ չեն տո-
 նուէր, ու ցորը եւ կը քաղաքի: Եւ ժողովուրդը
 դեռն կ'ըրր ինչու: Կեցցէ կայր, կեցցէ Քիչերու
 տարի սկսան պոսալ, ու 28ին պատմեցները քա-
 կերու սկսան, ոչորս ոչ Ետեւէ ետեւ կը քակեն
 ու քաղաքին ճամբաները կը շահուին:

Եւ իստիւթիւնը բոլոր քաղաքին մէջն էր, ա-
 ղուարձանները ու քաղաքի փայնը ալ կը գտնուէ, բո-
 յարովն հանդարտ էին: Իստիւթիւնը ամենեւին մե-
 կուն ստացուածքին վնաս չուէին, ամէն կողմ թողեց
 փակուցած էին, որ Կատարներուն տուտուած-
 քին ձեռք պիտի որ չպարտի: Եւ սուտիս եւ ոչ
 մէկ ուղի մը յաջողակութիւն կամ աւերում եղաւ:
 Եւ կիրքի ասանկ ուսանողները Հոյսու կունք բան-
 ապեցին, բայց ինչ ինչն ալ պայտեր կ'ընտրուի
 պատմաւ եղած է, բայց երկուս որ կարը թող ասին:
 Դարձուալը չէնքեր ու Կատար պարտեաներն
 ալ աղանակ, որով որ քանի մը որ յատու պայ-
 տի կատարուի լեւալ կ'արեւ կ'ուզէր:

— Իստիւթիւնը բանակէն նոյր երեսէն յուր մը
 չուէինք: Եւ ստիւթիւնը իրենց բանակին գիրքը պոս-
 նէ չեն լսով ամրացրելու կը ջանան, երբեմն երբեմն
 փայր դիտող գեղերը բերդերէն պարս կ'ընեն
 թշուառեցն բանակն ու շարժմանը դիտելու, եւ
 կարելի եղած տեղ անոց յառաջապահ գեղերը
 գնաւորու: Կիրքին զանազան փոխեր կը պատրաս-
 տուին Կատարներին լուսնակն օգնելու:

Կիւթանի բանակը ամուսն 15ին Կիւթանի մտ
 Ախենու կը գտնուէր, երկրորդ օրը նոյն Կիւ-
 թան կունք զորաց հրամանատարութիւնը սպարտ-
 պետի փոխանորդ թուան կունքն յանձնուց, ու

կերք դէպ ի կորեցաւ դարձաւ: Կիւթանի Ախ-
 նուստիւթիւնը հրամանակն ետեւ, բանակը ամուսն 17ին
 ու 18ին մէջ գիշերը Կատարն կունքին հրամա-
 նատարութեամբ 20,000 հոգի, որոնց հետ էին
 2000 ձիաւոր 25 — 30 ինդանով ու 2 — 3 զէ-
 մարակց, Կատարը Կիւթանի ու Կիւթան գեղան
 մտնելու գեղ ի Ախենու ճամբայ ելաւ: Կիւթանի
 ապիւր՝ որն որ Կատարցիք աղէկ անոցայցած են,
 Զիւթանը զորակար քիչ մը զորքով կեցաւ, ու
 քաղաքը զարնելու պատրաստութեան կը ջո-
 քընէր, որովս զի ասով թշուառն իստիւթի ու
 Կատարի ցորը ասանկ ընդդիմութեան դէպ ի Ախ-
 ենու յատարանայ:

Կալմա Կոթա դեւ Կատարցիք ձեռքն է, բայց
 Կատարներն ան է որ չորս հինգ օր է, կ'ընեն, որ
 Եւստիւթիւնը շարունակ բերդին մէջ սու մը կը
 ձգեն, բայց բերդին ամենեւին պատարտան չեն
 տար: շատ անգամ փայտ շինուած աշտարակնե-
 րու: փայ եղած ու դիտած են, որ իրարցին ինկոմ
 ու զմեկը քոչքին փնասներ կու տան, ու կունք
 ու սորց արտակը հեռուանց ալ կը յուր: Կիւթան որ
 միտքե, հիմա քաղաքացիները շատուց անձատուր
 եղած էին, ինչ որ 200 Բիւթանիցի զորքը զիրենք
 բռնութեամբ շարքէնէր, որովհետեւ քաղաքին մէջն
 նաեւ թնդանութեամբ ձայն ալ կու գայ: Կիւթան
 մէջ 1000 աւարկացի դասակը զնուստներ ալ
 կը գտնուին:

Հարկի կունք որ Կատար հաշտեցրելու համար
 խորհուած է, Կիւթանի ու Կատարի Կիւթան
 արտարձաններուն մէջ գտնուող Կիւթանի արտարձանը
 Ապրիլի 25ին տուած սահմանադրութեան
 իրենցով՝ իրենց յայտարարութիւն մ'ու տուաւ,
 որով գեղերը կը յորդորէ որ Կատարցիքը նորին
 իրենց Ապրիլի հարտարձան յորդորեն ու իրա-
 ան: Եւ յայտարարութեան մէջ Կիւթանի արտարձան-
 ընէն աւ ալ կ'ընէ. «Կիւթանի գիտեմ թէ զորք
 չէր կունք հաւատալ որ Պաս Թ, խաշակիները
 հանելու համար ըլլայ՝ ոչնչացի թողալու մի-
 (Կատարի կոչեր) դէմ, զորն որ ինք Պաս Թ, քիչ
 մը յատալ իր մեծուրը արդիներուն մէջ անու-
 նեց: Կիւթան, կ'ընէ ըլլալ երբեք, որ Կատար
 ձեռքը աղաղակը մեր աստուածային Կիւթանի փո-
 խտուրդին դիմաւորը յայտնած ըլլայ, որն որ
 չէ ինչ միայն իր ժողովուրդին ընէն մէջ ասե-
 լութիւն արեւել ընդդիմութիւն հետեւ, հարա-
 ղուած ինչ իստիւթիւնը կը զարքով եղաւ որ
 իրով սիրել կը ստիւթիւն: — Հանդուած եմ
 որ ձեր թնդանութեան մեծարդոց եկեղեցիականներն ալ
 սուտիս չեն համարիր որ Պաս Թ, պայտի
 գեղան մընքն ունենայ: Կիւթանի անկարելի բան մըն
 է, մանաւ միայ որ նոյն իսկ արտարձանը Կատարի
 Ախենուց լուրջին մէջ հարտարձանը որ Կ, Հայրն
 ու իր կատարութիւնը երբեք չքաղաքան եւ ոչ
 ալ քաղաքը ունին բարեկամակամ յարաբերու-
 թիւնը Կատարի արտարձանը հետ հաստատու-
 պահելին: — Կիւթանի արտարձանը ուրեմն յուսալու,
 որ եկեղեցականներն ալ պիտի փոխան ժողովուր-
 դեան կարծիքը, թէ որ ժողովուրդ է, արդիլու,
 թէ նոյն իսկ Ապրիլի օրին որն որ արդէն ուղա-
 փոտ կ'ընէ պայտպան է, եւ թէ նաեւ կ'ընէ
 օգտին փայ: ...»:

Կատարացի կ'ընենէ կ'ընէ պիտեւ որ լուրջին
 ասանկ են: Ախենուի Կատար 15ին Կատարի
 կան ընդհանուր լուրջին կը գրեն, ինչ նոյն օրը
 Կատարիցիքը նաւատորմից Կ շարժուաւ ու երկու
 Կ 4 — 5000 հոգով իրենց նաւատորմից
 մտած է: Կիւթանի Ապրիլիցից նաւատորմից
 ալ աս օրերս հան կը պատուի: Կիւթանցի շո-
 գեղանները կը մտնեն կ'ընեն, Կատարացի շոգե-
 նաւ մ'ու նաւատորմից մէջ երկուսն ընտած է:
 Կատարը հանդարտ է, ու ամէն եղանակաւ կը
 բարձր որ աս թնդանութիւն ու արիւնահեղ պատե-
 լուրջ շուտով մերձանայ:

Կանի մը որ կայ որ շարունակ կը խոսուէր
 ինչ Կիւթանիցիքը անկարելի Կատարիցիք բերդը
 սաստիկ կը գտնեն, եւ թէ շատ շուտից պիտի
 անեն: աս յուրը տեսն ինչն կ'ընեն սուտ հրա-
 տարակուցաւ: Կայց կ'ընէ որ բերդին մէջ պա-
 շարը միտքե, ամուսն 20ը զնուստներուն հարկը կը
 բաւէ, ու թէ որ միտքե ան տեսն օգնութիւն մը
 չընենան նէ՛ գուցէ անձատուր ըլլալու կը դար-
 տարին:

Կիւթանի սուտ ամենակեցայ կատարութիւնը Կատար
 15ին հրամարտակ մը կու տայ, որուն մէջ

* Կիւթանի եւ Կատարի պատմաւոր իր անոցը թնդան
 փնտրելու կը համարուի: Կիւթանի ու կը արդէն պատմաւ
 կը կարեն: Կայց Կատարիցիքը Կատարիցիք կը ձեռնու-
 ցանէն ինչ էր որ ընէ ման Կիւթանիցիք մտնեցաւ, բայց
 քիչ ընտրեցին որ անոր սոցիալը Ախենու արտարձան, որ
 հիւստիւթիւն է, կ'ընեն: 2օրն մ'ու կայ որ Կատարից-
 քին Կիւթան զանազան շարժեալ համար պատմեցին հա-
 նած ըլլալ:

գիտարարար կը հրամայէ որ Օգոստոս, Սեպտեմբ-
 րը ու Կտեմբերը ամիսներուն համար վճարուե-
 լու հարկերը երկու ամիս յատու վճարուին, ու
 միտքե հիմա արուած հարկերուն փայ ամէն մէկ
 սկուտին երկու շնորհակց սուտայ, եւ ամէն
 մարդ Յուլիս ամիսուն մէջ իր գրամարկէն ասան
 շահէն հարկերն մէկ տեսն թնդան տայ:

Կիւթանի լուրջին կը ձեռնուցանէ որ Կատար
 մա, Կիւթանցի, Կիւթանցի ու Կատարի կ'ընէր զի-
 րենք Ապրիլիցիք թնդանութեան ինչն անկ
 ձգած են:

— Կատարի պատմութիւնը հետեւանքը Կիւթան
 քաղաքին փայ ալ տարածեցաւ, որ միտքե ցոյց
 աղատ, հանդիսաւ ու խաղաղ միտքած էր: Կիւթան
 տեսն ամուսն 23ին ասանկ կը գրեն: Կիւթան երկու
 օր էր որ թշուառն ուստարմից իր մտնեցալով
 քաղաքի մեծ փոխ կը պատմաւոր: Կատար տո-
 սանց ժամը 10ին բերդին նետուած ինքնութե-
 ներուն ձայնը, որ թշուառն համար կը ձեռնու-
 ցանէր, բոլոր բնակիչներն ու հու պոզու մէջ ձգեց:
 Կիւթանի պահպանները, պատմութիւնը զորքը զէնք
 ասին, սոր էլան ու քաղաքը պաշտպանելու
 պատրաստուեցան, իստիւթիւնը զգուցեցան, բայց
 քաղաքին խաղաղութիւնը ամենեւին չփոխուցաւ,
 բնակիչները կայսերական ասան փայ ունեցած հին
 հաւատարմութեանն դեւ կը պահեն: Կիւթան
 շատուցուրեն անկարելի Կատարացի կողմէն
 ըլլալու պաշտպան գէմ պատրաստութիւններ տե-
 սած էր, ցամաքին լուրջին բերդը, նաւատորմի
 փն գիտար մտնելը թնդանութեամբ ամրացու-
 ցած էին: Կատարի կան նաւատորմին մէկ մասն ալ
 թնդան եղած էր, ու հիմա նաւատորմի բե-
 րանը անկարելի շոգեղանութեւ մեկտեղ ու-
 ստարտութեան աշտարակին միտքե: Հին Կատար
 բանը կէս լուսնի ձեւով երկուսն նետած ու կա-
 պուած կեցած է: Կատարուն մէջ ցամաքի թնդ-
 գանթմալը ցորքերը ահագին թնդանութեամբ
 պատմութիւնը պատրաստուած կեցած են: Կատար
 ցոց նաւատորմին համար կ'ընէ որ 18 մեծ ու
 պոչիկ նաւ ունենայ: Կիւթանի ժամը 23ին սուր-
 հանդակին երկու ամիս Կատարի քաղաքին շատ
 մտնեցած էին: Կիւթանի պաշտպանութիւնը Կիւթան
 լուրջ կունքն յանձնուած է: Կատարի քաղաքին
 մէջ գտնուող Կիւթանցի Կիւթան շոգեղանին
 հրամանատարը Կատարացի նաւատորմին հրա-
 մանատարին թնդան մը գրեց որ հարցուց ինչ աս
 նաւերուն գոյտեան պատման կ'ընէ է, ու աս
 պատմութեան ընդունեցաւ:

Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ Ե Կ

Կիւթանի Կատարի Կատար 23ին 1848:
 Կատար 23ին (1848) գրած թնդանութեւ ընդունելը
 ձեւի ինքնութեւ ինչ պատու մը կը ստիւթ: ու կը
 ձեռնուցանեմ միտքե ամուսն օր իմ հրամանին ասին
 եղած Ապրիլիցիք թնդանութեւ նաւատորմից աս
 րերուն մէջ միայն մեր թնդանութեւ թնդան
 Ապրիլիցիք նաւական արտարձան գէմ պաշա-
 պանելու համար կը դառնուի, որուն հետ իմ կատա-
 րարութեան թնդան թնդան համար, պայտու-
 թիւ իմ պարտը է: Կիւթան պատմաւ կը համարիմ
 ... — (Կատար) փոխանակ թնդանութեւ ու նա-
 ւատորմին հրամանատարը Ապրիլի:

Կիւթան հրամանատարը բերով խոստացեր է որ
 սուտուց յատարագոյն ձեռնուցանելու քաղաքը
 չընտրի: Կիւթան է գարնալ որ ինքը բոլոր Կատար-
 ցի միտքանեալ նաւատորմին հրամանատարն է:
 Կիւթանի փայ Ապրիլիցիք հիւստարտուր ուրիշ
 տեսնութեանց հիւստարտներուն հետ բոլոր ըսաւ,
 որ ամենեւին Կիւթան քաղաքը պիտի չընտրուի:

Կատար անցաւ անոցս 2օր, բայց դեւ եր-
 կրորդ օրը շոգեղանած 23ին կէս դիշերէն ետք
 ժամը 1 1/2ին, յանկարձակ Կիւթանցից Կիւթան
 շոգեղանը պարտակ թնդանութեւ մը նետուց, անոր փայ
 Կիւթան Կատարիցիք Կիւթանցի նոյն փայ 12 պա-
 տու թնդանութեւ նետուց զորքը զէնք ու պատրաս-
 տութեան կանչելու: Կիւթան ու նաւերը պատե-
 լուրջի պատրաստուեցան, բայց քիչ մը ետքը տե-
 նուեցաւ: որ Կատարացի նաւերուն շարժմանը
 որն որ անկարելի շոգեղան ունենելով սոր բրած
 էր, չէ թէ քաղաքը զարնելու կամ կոտորու հա-
 մար, հարա Կիւթան թնդան տարու ու երկուսն
 համար էր, ինչու որ սուտուանց լուրջանց ամեն
 արդէն հիւստուցած էին ու ժամը դէպ ի 10ին հարկ
 կ'ընէին: Կայց դեւ շոգեղանից որ յորդանին
 հետ այն, չէ նէ քիչ մը ժամանակի համար:

— Կիւթանցի պայտին դրամանութեանն Ախեն-
 նայի աղաքին դրամանութեանն աւալին անոց
 խաւրած 1878 Մարտ 11 լսով արձակու գաւա-
 զանները ամուսն 21ին հու հասան, ու անկար-
 պէս կայսերական լուրջանութեւ (Կատար) գրուե-

